

УДК 347.121.2:316.776

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.2.2>

ІНФОРМАЦІЯ ТА ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Болокан І.В.,

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного права,
Запорізький національний університет
ORCID: 0000-0003-1868-7552
e-mail: innabolokani@gmail.com*

Болокан І.В. Інформація та право на інформацію: цивільно-правове регулювання.

Стаття присвячена висвітленню особливостей цивільно-правового регулювання інформації як одного з об'єктів цивільних правовідносин та як складової (ядра) права на інформацію. Зазначається про різноманітність аспектів, з якими пов'язане нормативне регулювання Цивільним кодексом України інформації загалом та змісту, реалізації й захисту права на інформацію зокрема. Окремо аналізується зміст норми Цивільного кодексу України, якою регулюється право на інформацію, досліджується її взаємозв'язок з нормами спеціального щодо інформації законодавства – Закону України «Про інформацію». Акцентується, що «право на інформацію» в такому його формулюванні в Цивільному кодексі України, попри розташування цієї норми у главі, присвяченій фізичним особам, стосується не лише останніх, але й юридичних осіб, натомість більшість положень відповідної статті Цивільного кодексу України, а також більшість різновидів інформації, про право на які йдеться в нормах цього кодифікованого акта, стосуються лише фізичних осіб і не можуть бути поширені на юридичних осіб. Констатується відсутність прогалин у Цивільному кодексі України в частині закріплення за юридичними особами права на інформацію загалом, натомість акцентується на недостатньо чіткому врегулюванні змісту цього права щодо цих суб'єктів цивільного права та на відсутності системності в розташуванні відповідних норм. Вказується на окремі прогалини у врегулюванні права на інформацію в нормах Цивільного кодексу України, серед яких: 1) наявність абстрактних посилань на певний закон, яким встановлюються ті чи інші питання дій суб'єктів цивільного права з інформацією, можливостями щодо захисту права на інформацію (обґрунтовується доцільність уточнення конкретного законодавчого акта для спрощення сприйняття пересічними громадянами та іншими суб'єктами цивільного права змісту відповідної норми та надання тим самим можливості швидкого пошуку спеціального законодавчого акта); 2) звужений порівняно зі спеціальним законодавством у сфері інформації зміст дій осіб приватного права, пов'язаних із інформацією (обґрунтовується доцільність приведення ч. 3 ст. 200 ЦК України у відповідність до положень інших норм Цивільного кодексу України та норм Закону України «Про інформацію» в частині таких видів інформаційної діяльності, як створення, збирання, одержання, зберігання, поширення інформації).

Ключові слова: інформація, право на інформацію, реалізація права на інформацію, судовий захист права на інформацію.

Bolokan I.V. Information and the right to information: civil law regulation.

The article is devoted to highlighting the features of civil law regulation of information as one of the objects of civil legal relations and as a component (core) of the right to information. It is noted that the variety of aspects with which the regulatory regulation in the Civil Code of Ukraine is related to information in general and the content, implementation and protection of the right to information in particular. The content of the norm of the Civil Code of Ukraine, which regulates the right to information, is separately analyzed, and its relationship with the norms of special legislation on information – the Law of Ukraine «On Information» is studied. It is emphasized that the «right to information» in its formulation in the Civil Code of Ukraine, despite the location of this norm in the chapter dedicated to

individuals, applies not only to the latter, but also to legal entities, while most of the provisions of the relevant article of the Civil Code of Ukraine, as well as most of the types of information, the right to which is mentioned in the norms of this codified act, apply only to individuals and cannot be extended to legal entities. The absence of gaps in the Civil Code of Ukraine in terms of securing the right to information for legal entities in general is noted, but the emphasis is on the insufficiently clear regulation of the content of this right in relation to these subjects of civil law and the lack of systematicity in the arrangement of relevant norms. Some gaps in the regulation of the right to information in the norms of the Civil Code of Ukraine are indicated, including: 1) the presence of abstract references to a certain law, which establishes certain issues of actions of subjects of civil law with information, opportunities for protecting the right to information (the expediency of clarifying a specific legislative act is justified in order to simplify the perception of the content of the relevant norm by ordinary citizens and other subjects of civil law and thereby provide the opportunity to quickly search for a special legislative act); 2) narrowed, compared to special legislation in the field of information, the content of the actions of private law entities related to information (the expediency of bringing Part 3 of Article 200 of the Civil Code of Ukraine into line with the provisions of other norms of the Civil Code of Ukraine and the norms of the Law of Ukraine «On Information» in terms of such types of information activities as the creation, collection, receipt, storage, dissemination of information is substantiated).

Key words: information, right to information, implementation of the right to information, judicial protection of the right to information.

Постановка проблеми. Інформація є категорією, яка стосується багатьох сфер суспільного життя, врегульованого нормами права. Як слушно зауважує Н.Ю. Баланюк, інформація – це багатофункціональний об’єкт, що створюється й застосовується в усіх сферах діяльності і забезпечує виконання багатоманітних функцій і завдань, що постають перед найрізноманітнішими суб’єктами – органами публічної влади, фізичними і юридичними особами, соціальними утвореннями тощо [1, с. 76]. Зокрема, інформація є одним з об’єктів цивільних правовідносин, а, отже, повсякденно стосується чи супроводжує осіб приватного права.

Метою цієї статті є розгляд специфіки змісту та прояву інформації як складової відповідного особистого немайнового цивільного права та, відповідно, особливостей реалізації та захисту права на інформацію.

Стан опрацювання проблематики. Слід зазначити, що загалом дослідженню тих чи інших аспектів інформації та реалізації й захисту права на інформацію присвячено чимало наукових публікацій юристів-міжнародників (наприклад, І.С. Демченко), юристів-фахівців у сфері кримінального права (наприклад, В.В. Солоджук), вчених-адміністративістів (наприклад, Т.І. Шинкар, Н.Ю. Баланюк, Ю.Ф. Щиголь, С.Л. Семяніста, Г.М. Проскура, В.П. Діхтієвський, О.О. Коренюк, О.М. Сибіга, Г.В. Кадникова), юристів-цивілістів (наприклад, Н.Я. Башурин, Х.Я. Терешко), юристів-конституціоналістів (наприклад, І.С. Чиж, Ю.В. Богдан, А.В. Кардаш, І.В. Кушнір) тощо. Натомість багатоаспектний прояв інформації в цивільно-правовій сфері регулювання досліджено недостатньо. Наразі в Національному репозитарії академічних текстів можемо бачити незначну кількість дисертаційних досліджень, предмет яких так чи інакше пов’язаний із інформацією, правом на інформацію, інформаційним суспільством загалом. Так, Є.В. Петров у своїй кандидатській дисертації досліджував інформацію як об’єкт цивільно-правових відносин (2003); О.В. Кохановська – цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні (2006); Б.М. Гоголь досліджував право на інформацію в цивільному праві України (2010). Науково-технічну інформацію як об’єкт цивільних правовідносин досліджувала Н.Я. Башурин (2021), інформацію з обмеженим доступом як об’єкт цивільних прав – О.О. Кулініч (2006), цивільно-правовий аспект правового режиму конфіденційної інформації – А.Г. Дідук (2008). Особливості інформації в сфері медичного обслуговування, специфіку реалізації відповідних прав у сфері медичного обслуговування досліджували Х.Я. Терешко (2019), Н.В. Ходєєва (2017). Питання цивільно-правової відповідальності за порушення права на інформацію досліджував С.В. Ясечко (2011), а питання цивільної відповідальності учасників інформаційних відносин – О.П. Гуйван (2020). Питанням правочинів та їх недійсності в інформаційному суспільстві присвячена докторська дисертація І.В. Давидової (2018). Назва докторської дисертації К.Г. Некіт – «Право приватної власності в інформаційному суспільстві: цивілістична теорія і практика реалізації» (2021). Специфіці цивільно-правового регулювання зобов’язальних інформаційних відносин присвячена докторська дисертація А.О. Ко-

динця (2017). Особливості інформації про особу як об'єкт цивільних прав досліджувала О.О. Серебряник (2016); питанням змісту права споживача на інформацію про продукцію присвячена кандидатська дисертація М.В. Поплавської (2015); питання цивільно-правової охорони і захисту персональної інформації в мережі Інтернет досліджував О.П. Радкевич (2014). Наявні також дисертації, де інформація розглядається як певний елемент такої підгалузі цивільного права як авторське право (наприклад, дисертації І.В. Зайцевої-Калаур (2013), О.М. Пастухова (2002), І.І. Ващинця (2006)). Є також дисертаційні дослідження тих чи інших аспектів інформації у зв'язку з вирішенням спорів у порядку цивільного судочинства (праці С.А. Чванкіна (2021), А.С. Штефан (2013) тощо).

Як бачимо, значна кількість наведених праць є значними доробками минулих періодів, тобто не враховують чималої кількості змін, що відбулися в законодавстві. До того ж всі наведені праці демонструють фрагментарність досліджень категорії «інформація», права на інформацію в межах цивільно-правової сфери, не розкривають весь спектр інформації як об'єкту цивільно-правового регулювання, як складової права на інформацію та особливостей його реалізації та захисту.

Виклад основного матеріалу. В Цивільному кодексі України (далі – ЦК України), вміщується чимало норм, в яких згадується про інформацію чи про реалізацію та захист права на інформацію. Врегулювання в нормах ЦК України пов'язане з:

- 1) означенням того, яка інформація є: а) відкритою (ч. 2 ст. 50); б) комерційною таємницею (ст. 505);
- 2) означенням того, яка саме інформація має бути зазначена в тому чи іншому випадку (наприклад, щодо найменування юридичної особи, ч. 1 ст. 90);
- 3) акцентуванням на наявності права на інформацію, врегулювання специфіки його реалізації та захисту (ч. 1 ст. 94, п. 5 ч. 1 ст. 96-1, п. 5 ч. 1 ст. 116);
- 4) акцентуванням на наслідках порушень, пов'язаних з наданням чи ненаданням певної інформації (ч. 2 ст. 94, ч. 3 ст. 182);
- 5) закріпленням обов'язків: а) не розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію тими чи іншими особами (п. 3 ч. 1 ст. 117); б) оприлюднювати чи надавати ту чи іншу інформацію (ч. 2 ст. 118, ч. 2 ст. 182; ч. 5 ст. 588); в) охороняти від недобросовісного комерційного використання інформацію, яка є комерційною таємницею та створення якої потребує значних зусиль, яка надана органам державної влади з метою отримання від них встановленого законом дозволу на певну діяльність, а також не розголошувати (за загальним правилом) цю інформацію (ст. 507); г) відшкодувати збитки, що виникли внаслідок невиконання обов'язку надати певну інформацію (ч. 5 ст. 588);
- 6) виокремленням інформації як одного з об'єктів цивільних прав (ст. 177);
- 7) визначенням, що є інформацією у розумінні ЦК України (ч. 1 ст. 200);
- 8) абстрактним посиланням на законодавство, яким регулюються питання порядку використання інформації та захисту права на неї (ч. 3 ст. 200);
- 9) закріпленням права суб'єктів відносин у сфері інформації вимагати усунення порушень прав та відшкодування майнової і моральної шкоди, завданої такими правопорушеннями (ч. 2 ст. 200);
- 10) закріпленням права на спростування певної недостовірної інформації; встановленням суб'єктів, які мають право на спростування такої інформації і суб'єктів, які мають спростовувати недостовірну інформацію; закріпленням права на відкликання документу, в якому міститься недостовірна інформація; закріпленням імперативних правил про здійснення спростування недостовірної інформації незалежно від вини особи, яка її поширила та здійснення спростування недостовірної інформації в такий же спосіб, у який вона була поширена (ст. 277);
- 11) закріпленням права фізичної особи, особисте немайнове право якої порушено, на відшкодування майнової та (або) моральної шкоди та винятків з цього загального правила про відшкодування (ст. 280);
- 12) згадуванням про способи передання інформації (абз. 1 ч. 1 ст. 207);
- 13) встановленням спеціальної (скороченої) позовної давності (1 рік) до вимог про спростування недостовірної інформації, поміщеної у медіа (п. 2 ч. 2 ст. 258);
- 14) окресленням випадків заборони судом розповсюдження тієї чи іншої інформації, якою порушуються особисті немайнові права фізичної особи (ст. 278) [2].

Безпосереднє ж врегулювання *права на інформацію* здійснюється у ст. 302 ЦК України. Насамперед відзначимо, що стосується ця стаття лише фізичних осіб, адже в абз. 1 ч. 1 цієї статті йдеться

ся про право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію саме ними. Відповідь на питання чи є таке нормативне регулювання доцільним є позитивною, зважаючи на місце розташування цієї статті (Книга 2, що стосується особистих немайнових прав фізичної особи, і безпосередньо Глава 22, що присвячена особистим немайновим правам, що забезпечують соціальне буття фізичної особи). Крім цього, юридичні особи завжди діють через фізичних осіб, які складають керівні органи. Інше питання, що юридичні особи є окремими самостійними суб'єктами цивільного права, зокрема й в частині відповідальності, і може поставати питання про доцільність виокремленого врегулювання різних аспектів права на інформацію, його реалізацію та захист й щодо юридичних осіб. Натомість це питання є частково врегульованим у ч. 1 ст. 91 «Цивільна правоздатність юридичної особи», в якій йдеться про те, що юридична особа здатна мати такі ж цивільні права та обов'язки (цивільну правоздатність), як і фізична особа, крім тих, які за своєю природою можуть належати лише людині [2].

Як вже зазначалось, у ЦК України здійснюється посилення на законодавство, яким регулюються питання порядку використання інформації та захисту права на неї. Тобто у сьогоденному нормативному формулюванні використовується абстрактна вказівка на закон загалом, без уточнення того, який саме це закон, а, отже, по суті, здійснюється лише вказівка на різновид нормативного акта – закон (нормативне формулювання: «порядок використання інформації та захисту права на неї встановлюється законом» (ч. 3 ст. 200 [2])). Це можуть бути як норми ЦК України, так і норми спеціалізованих та інших законодавчих актів. Одним із спеціалізованих законодавчих актів є Закон України «Про інформацію» [3]. Цей Закон охоплює більш широке коло можливих дій, пов'язаних з інформацією (нормативне формулювання – «основні види інформаційної діяльності»), адже в ньому йдеться не лише про збирання (надана законом можливість набуття, придбання, накопичення відповідно до чинного законодавства України документованої або публічно оголошеної інформації [4]), зберігання (забезпечення належного стану інформації та її матеріальних носіїв [4]), використання (можливість задовольняти інформаційні потреби будь-яким незабороненим чинним законодавством способом [4]) та поширення (можливість розповсюджувати, реалізовувати у встановленому законом порядку документовану або публічно оголошену інформацію [4]), а й про створення, одержання, охорону та захист інформації (преамбула та ст. 9 Закону України «Про інформацію» [3]). У зв'язку з наведеним доцільним, на наш погляд, є розширення змісту ч. 3 ст. 200 ЦК України, яка «відсилає» до спеціального законодавства лише у питаннях використання інформації та захисту права на неї.

Визначення «інформації» в ч. 1 ст. 200 ЦК України та ст. 1 Закону України «Про інформацію» у всі періоди їх дії були тотожними. У попередніх редакціях відповідних норм у ЦК України та в Законі України «Про інформацію» нею (інформацією) визнавались документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі [2; 3]. Законом України № 2938-VI від 13.01.2011 р., яким була змінена редакція Закону України «Про інформацію» та внесені зміни у ч. 1 ст. 200 ЦК України, інформація визначається як «будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» [2; 3; 5]. Питання про доцільність дублювання норм у загальному (в нашому випадку ч. 1 ст. 200 ЦК України) та спеціальному (в нашому випадку абз. 3 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про інформацію») законах є дискусійним. З одного боку, такі дублювання збільшують обсяг нормативних актів (у нашому випадку ЦК України). Натомість, з іншого боку, це є базовим поняттям для характеристики відповідного права, і доцільним є надання можливості ознайомлення з визначенням відразу в межах відповідної загальної норми задля уникнення витрат часу на пошук та ознайомлення з визначенням у спеціальному акті. Тим паче, що формулювання бланкетного посилання за обсягом у цьому конкретному випадку буде таким самим, як наведення самого визначення. Отже, таке дублювання поняття «інформація» у ч. 1 ст. 200 ЦК України та ч. 1 ст. 1 Закону України «Про інформацію» вважаємо виправданим.

Суб'єктами інформаційних відносин у ст. 4 Закону України «Про інформацію», крім фізичних осіб, визнаються також об'єднання громадян, юридичні особи та суб'єкти владних повноважень [3]. За змістом ч. 2 ст. 200 ЦК України, суб'єкти відносин у сфері інформації можуть вимагати усунення порушень своїх прав та відшкодування майнової і моральної шкоди, завданої такими правопорушеннями [2]. Питання відшкодування майнової та моральної (немайнової) шкоди регулює ціла низка норм ЦК України. Тобто, всі ці питання також перебувають у сфері регулювання цивільного права.

Продовжуючи характеристику права на інформацію, врегульованого у ст. 302 ЦК України, зазначимо, що далі в ч. 1 цієї статті встановлюється певний виняток щодо реалізації компонентів відповідного права (збирання, зберігання, використання, поширення інформації) – необхідність отримання згоди фізичної особи на такі дії щодо інформації про її особисте життя, та виняток із цього винятку – все це можливо здійснити й без згоди фізичної особи, але це, по-перше, має бути закріплено в законі (як і в наведеному вище випадку, у цій нормі також вміщується загальна вказівка на різновид нормативного акта, а не конкретизація, якого саме закону), а, по-друге, окреслюються пріоритети, яким поступається право окремої особи, – інтереси національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (абз. 2 ч. 1 ст. 302 ЦК України). У первісній редакції цієї статті встановлювалась заборона збирання інформації, яка є державною таємницею або конфіденційною інформацією юридичної особи. Доцільність вилучення цього речення є очевидною, адже вся наведена норма, виходячи з її змісту, стосувалася лише фізичних осіб. Вона якраз і є (була) тим винятком з прав, які можуть бути поширені й на юридичних осіб, адже поняття «особисте життя» притаманне лише першим і жодним чином не може бути поширене на юридичних осіб.

Як вже вказувалось, у ЦК України окремо акцентується лише на певних діях, пов'язаних з інформацією. Так, зокрема ч. 2 ст. 302 присвячена питанням *поширення інформації* фізичною особою, які пов'язані: 1) з встановленням обов'язку фізичної особи, яка поширює інформацію, переконатися в її достовірності (загальне правило); 2) закріпленням винятків із цього загального правила (якщо інформація отримана фізичною особою з офіційних джерел, приблизний і загальний перелік яких наводиться у цій нормі – інформація органів державної влади, органів місцевого самоврядування, звіти, стенограми тощо), коли фізична особа не лише не зобов'язана перевіряти її достовірність, але і не є суб'єктом відповідальності в разі її спростування. Первісна редакція цієї статті (ч. 3 ст. 302 до її зміни Законом № 3261-IV від 22.12.2005 р.) вмішувала більш деталізований перелік, в якому акцентувалось на: а) суб'єктах (було – «посадові та службові особи при виконанні ними своїх обов'язків», наразі – «органи державної влади та органи місцевого самоврядування»); б) джерелах, в яких розміщувалась інформація (до інформації, яка міститься в офіційних джерелах, попередня норма відносила звіти, стенограми, повідомлення засобів масової інформації, засновниками яких є відповідні державні органи або органи місцевого самоврядування); 3) закріпленням умови, за якої на неї не поширювався цей обов'язок і діяло правило про відсутність відповідальності (мало бути посилання на джерело інформації, яке є офіційним джерелом) [2].

Крім вже зазначених аспектів у ЦК України здійснюється врегулювання в окремих статтях особливостей реалізації фізичною особою права на інформацію, що пов'язана з певними сферами життя, абсолютна більшість яких не може бути поширена на юридичних осіб через їх специфіку. Наприклад, реалізація права на інформацію про стан свого здоров'я (ст. 285); реалізація права та встановлення заборон, що стосуються таємниці про стан здоров'я (ст. 286); реалізація права на безпечне для життя і здоров'я довкілля, яке включає право на достовірну інформацію про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, право на збирання та поширення відповідної інформації (ст. 293); реалізація права на таємницю кореспонденції (ст. 306). Особливості врегулювання права на інформацію у вказаних та інших сферах життя фізичної особи доцільно розкривати в окремих публікаціях, зважаючи як на важливість цих сфер, так і на значну специфіку реалізації відповідних прав та особливості їх захисту.

Гарантії права на інформацію, які поширюються як на фізичних, так і на юридичних осіб, зафіксовані у ст. 6 Закону України «Про інформацію». Так, право на інформацію забезпечується: створенням механізму реалізації права на інформацію; створенням можливостей для вільного доступу до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів, інших інформаційних банків, баз даних, інформаційних ресурсів; обов'язком суб'єктів владних повноважень інформувати громадськість та медіа про свою діяльність і прийняті рішення; обов'язком суб'єктів владних повноважень визначити спеціальні підрозділи або відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації; здійсненням державного і громадського контролю за додержанням законодавства про інформацію; встановленням відповідальності за порушення законодавства про інформацію (ч. 1 ст. 6 [3]). У цій же статті встановлюються й обмеження в реалізації цього права. Так, право на інформацію може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням чи кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших

людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя (ч. 2 ст. 6 [3]). Як бачимо, норми спеціалізованого закону є ширшими за змістом у відповідному питанні, що є зрозумілим та виправданим. Не вбачаючи необхідності дублювати їх у ЦК України, вважаємо натомість доцільним закріплення в абз. 2 ч. 1 ст. 302 ЦК України посилання на спеціальну норму, адже остання є більш деталізованою.

Найбільш універсальним засобом захисту права на інформацію є судовий захист, який як один із способів захисту цивільних прав та інтересів перелічений у ст. 16 ЦК України. У питаннях охорони та захисту права на інформацію суд постає і як суб'єкт, який наділений компетенцією притягнення до різних видів юридичної відповідальності за порушення законодавства про інформацію, і як суб'єкт, до якого учасники відповідних відносин звертаються за вирішенням спорів. Відповідно до ч. 1 ст. 27 Закону України «Про інформацію», цивільно-правова відповідальність є одним з різновидів юридичної відповідальності (поряд з дисциплінарною, адміністративною та кримінальною), яка передбачена за порушення законодавства України про інформацію [3]. Звернемо увагу на певний недолік змісту відповідного Розділу IV «Відповідальність за порушення законодавства про інформацію», де до відповідальності відношення мають три з п'яти статей (дві інші статті – ст.ст. 28-29 – стосуються питань неприпустимості зловживання правом на інформацію та поширення суспільно необхідної інформації). Вказана глава встановлює підстави звільнення від відповідальності (висловлення оціночних суджень та розголошення інформації з обмеженим доступом, яка є суспільно необхідною), а також в окремі статті (ст. 31) врегульовує питання відшкодування матеріальної та моральної шкоди. Особливістю цього врегулювання є те, що право на відшкодування матеріальної чи моральної шкоди пов'язано обов'язково з наявністю рішення суду про це (в більшості випадків відшкодування такої шкоди, які врегульовані в ЦК України, окремо лише про такий варіант захисту не йдеться, адже шкода може відшкодовуватись й добровільно, без рішення суду). Крім цього привертає увагу обмеженість у нормативному формулюванні у зв'язку з використання сполучника «чи», який доцільно змінити на традиційне та більш широке за контекстом поєднання «та/або». Обмеженням, на наш погляд, є й заборона для суб'єктів владних повноважень-позивачів у справах про захист честі, гідності та ділової репутації вимагати відшкодування моральної (немайнової) шкоди. Таким правом окремо наділяються посадові і службові особи цих суб'єктів.

Загалом, згідно з ч. 2 ст. 7 Закону України «Про інформацію», надання доступу до інформації, усунення порушень права на інформацію та оскарження відмови або бездіяльності щодо надання інформації здійснюються відповідно до Закону України «Про адміністративну процедуру» [3], тобто захист відповідного права здійснюється в порядку адміністративного судочинства. В порядку цивільного судочинства захищаються, як правило, права, що пов'язані із захистом честі, гідності, ділової репутації, а також права, що пов'язані з медичною сферою. Приклади останнього випадку наводяться в Огляді Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, в якому згадуються справи про: надання/розголошення інформації про стан здоров'я особи; надання медичних послуг; організацію та проведення медичних оглядів; організацію та проведення профілактичних щеплень (вакцинації); надання таких видів медичної допомоги, як примусова госпіталізація до психіатричного закладу та репродуктивні технології; виконання/неналежне виконання лікарем своїх обов'язків; пільги щодо забезпечення лікарськими засобами, протезування та надання медичної допомоги; стягнення страхового відшкодування за договором добровільного страхування медичних витрат; відшкодування матеріальної чи моральної шкоди, завданої ушкодженням здоров'я у зв'язку з наданням медичної допомоги неналежної якості [6].

Висновки. В ЦК України міститься чимало норм, які так чи інакше стосуються різних аспектів інформації, основними з яких є ті, що: а) регулюють одне з особистих немайнових прав фізичної особи – право на інформацію загалом та право на окремі різновиди інформації або інформації, що стосується певних сфер зокрема; б) встановлюють низку прав та обов'язків суб'єктів інформаційних відносин та будь-яких суб'єктів цивільного права щодо інформації, яка стосується їхньої діяльності або інших суб'єктів цивільного права; в) регулюють питання відшкодування збитків, майнової та немайнової шкоди, пов'язаної з неправомірними діями в інформаційній сфері або поведінням з певною інформацією. «Право на інформацію» в такому його формулюванні в ЦК України, попри розташування відповідної норми у главі, присвяченій фізичним особам, стосується не лише останніх, але й юридичних осіб, що досягається завдяки закріпленню в Главі 7 ЦК України «Загальні положення про юридичну особу» норми про зрівняння фізичних та юридичних

осіб у здатності мати цивільні права та обов'язки, за винятком тих, які за своєю природою можуть належати лише людині [2]. Право на інформацію загалом не є таким винятком, натомість більшість положень статті ЦК України, яка присвячена врегулюванню права на інформацію, а також більшість різновидів інформації, про право на які йдеться в нормах ЦК України, стосуються лише фізичних осіб і не можуть бути поширені на юридичних осіб. Отже, можемо констатувати відсутність прогалин в частині закріплення за юридичними особами права на інформацію загалом, натомість недостатньо чітко врегулювання змісту цього права щодо юридичних осіб, розкиданість відповідних норм. Крім цього прогалинами у врегулюванні права на інформацію в нормах ЦК України, на наш погляд, є: 1) наявність абстрактних посилань на певний закон, яким встановлюються ті чи інші питання дій суб'єктів цивільного права з інформацією, можливостями щодо захисту права на інформацію (доцільним вбачається уточнення конкретного законодавчого акта для спрощення сприйняття пересічними громадянами та іншими суб'єктами цивільного права змісту відповідної норми та надання тим самим можливості швидкого пошуку спеціального законодавчого акта); 2) звужений, порівняно зі спеціальним законодавством у сфері інформації, зміст дій осіб приватного права, пов'язаних із інформацією (наразі в ч. 3 ст. 200 ЦК України йдеться лише про використання інформації та захист права на неї, тоді як, на наш погляд, доцільним є приведення цієї норми у відповідність до положень інших норм ЦК України та норм Закону України «Про інформацію» в частині таких видів інформаційної діяльності, як створення, збирання, одержання, зберігання, поширення інформації). Перспективними напрямками подальших наукових досліджень з проблематики, про яку йшлося у цій статті, є особливості врегулювання права на інформацію в окремих сферах життя фізичної особи, зокрема реалізація прав на інформацію про стан свого здоров'я, на встановлення заборон, що стосуються таємниці про стан здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, на таємницю кореспонденції, а також питання розкриття специфіки змісту складових права на інформацію (створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення) та особливостей їх реалізації та захисту щодо різновидів інформації за змістом, які передбачені в ст. 10 Закону України «Про інформацію» (інформація про фізичну особу, товар (роботу, послугу); інформація довідково-енциклопедичного характеру; екологічна, науково-технічна, податкова, правова, статистична, соціологічна, критична технологічна інформація тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баланюк Н.Ю. Адміністративно-правове забезпечення права на доступ до інформації. *Освіта, наука та виробництво: розвиток і перспективи*: матеріали III Всеукраїнської науково-методичної конференції, м. Шостка, 19 квітня 2018 р. Суми: СумДУ, 2018. С. 76. URL: Balaniuk.pdf (дата звернення: 22.07.2025).
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (із змінами) № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 22.07.2025).
3. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. (із змінами) № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 22.07.2025).
4. Прокопенко В. Науково-практичний коментар до ст. 302 Цивільного кодексу України. URL: <https://www.jurists.org.ua/civil-law/2894-naukovo-praktichniy-komentar-do-st-302-civilnogo-kodeksu-ukrayini.html> (дата звернення: 22.07.2025).
5. Про внесення змін до Закону України «Про інформацію»: Закон України № 2938-VI від 13.01.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2938-17#Text> (дата звернення: 22.07.2025).
6. Огляд судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду у справах зі спорів, що виникають у сфері охорони здоров'я. Рішення, внесені до ЄДРСР за лютий 2018 року – липень 2021 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2021_12_ohorona_zdor.pdf (дата звернення: 09.08.2025).